

Byarkivar i Århus

RAPPORT MED INDSTILLING OM NY
BYARKIVAR/STADSARKIVARFUNKTION
AFGIVET AF ARBEJDSGRUPPE
NEDSAT AF RÅDMANDEN FOR
KULTUR OG BORGERSERVICE

Resumé	4
Indledning	6
Overvejelser om en by- eller stadsarkivarfunktion	8
Opgaver	
Bevaring af kulturarven	
Formidling	
E-arkivering og web-arkivering	
Organiseringen af arkivarbejdet i Århus	
Arkivering i andre større danske byer	
Typer af arkivalier	
Tidligere udredningsarbejde	18
Scenarier for en byarkivar/stadsarkivarfunktion	18
Byarkivarfunktion som kommunal afdeling under Borgerservice og Biblioteker	
Stadsarkivarfunktion som kommunal afdeling under Borgerservice og Biblioteker	
Byarkivarfunktion som en selvejende institution med kommunalt tilskud	
Fysisk placering	
Økonomi	
Arbejdsgruppens anbefaling	22
Bilag	
www.aakb.dk/byarkivar-bilag	
BILAG 1 - KOMMISSORIUM FOR ARBEJDSGRUPPE OM BYARKIVAR/STADSARKIVAR	
BILAG 2 - RAPPORT FRA 2002 OM BYARKIVAR	
BILAG 3 - NOTAT OM WEBARKIVERING I ET BYARKIVMÆSSIGT PERSPEKTIV	
BILAG 4 - MATERIALE FRA STUDIEBESØG PÅ AALBORG STADSARKIV	
BILAG 5 - MATERIALE FRA STUDIEBESØG PÅ VEJLE STADSARKIV	

Resumé

I budgetforliget for 2008-2011 er anført, at der blandt forligspartierne er enighed om at undersøge mulighederne for at etablere et byarkiv i tilknytning til Erhvervsarkivet.

Det hedder videre i budgetforliget:

"I årevis har der i Århus været gode og aktive lokalhistoriske arkiver i lokalområder. Der findes dog ikke et egentligt byarkiv, der kan skabe grundlag for en fælles Århus-bevidsthed. Det er vigtigt, at den nuværende indsamlingsmetode bliver udvidet, således at også private kan indlevere arkivalier, men også sådan, at samlingen udvides til at rumme elektroniske medier. Forligspartierne forudsætter, at Magistratsafdelingen for Kultur og Borgerservice forestår udarbejdelsen af et koordineret beslutningsoplæg herom".

Endvidere fremgår det af 'Bibliotekspolitik for Århus Kommune 2006-2009', der er vedtaget af Århus Byråd juni 2005, 'at bibliotekerne skal medvirke til at bevare og formidle kulturarven, herunder det danske sprog'. Dette mål foreslås i politikken sikret bl.a. ved at oprette en byarkivarfunktion i kommunen.

En arbejdsgruppe under Kultur og Borgerservice har udarbejdet denne rapport.

Der er opstillet forskellige scenarier: dels for en *byarkivarfunktion*, et arkiv for Århus midtby, som kun indsamler, opbevarer og formidler private arkivalier¹, og dels for en *stadsarkivarfunktion*, der også omfatter bevaringspligtige kommunale arkivalier. Opgaven vedrørende de kommunale arkivalier varetages p.t. af Erhvervsarkivet efter aftale med Århus Kommune. Erhvervsarkivet indsamler herudover en del private arkivalier, der hovedsagelig er erhvervsrelaterede.

Arbejdsgruppen anbefaler, at der etableres en stadsarkivarfunktion for Århus. Arbejdsgruppen anbefaler endvidere en række andre forhold, der er nærmere specificeret i rapporten.

Argumenterne for behovet for en stadsarkivarfunktion i Århus er:

- Kulturarv i form af arkivalier er vigtig at bevare, fordi det for at forstå sin samtid og at indrette sig på fremtiden er af afgørende betydning at kende sin fortid. Endvidere har det betydning for identitetsfølelsen at indgå i en historisk og kulturel sammenhæng. Til kulturarven henregnes også materiale på hjemmesider på internettet.
- Det formodes, at en stor del af Århus midtby's nyere historie i disse år går tabt, fordi Århus ikke har en aktiv indsamling forestået af en arkivarfunktion. I modsætning til Århus har alle større danske byer en by- eller stadsarkivarfunktion
- Der sker p.t. ikke en systematisk indsamling af relevante tværsnit af forskellige Århus-relaterede hjemmesider. Århus' ny arkivfunktion kan blive det første arkiv i Danmark, der systematisk indfanger relevante tværsnit af forskellige hjemmesider og derved udvikler den digitale bevarelse af kulturarven for Århus-området
- Der er brug for bedre koordinering af resultaterne af det lokalhistoriske arbejde, der udføres af både professionelle institutioner, arkiver, biblioteker og museer, og af de mange frivillige i lokalarkiverne rundt omkring i Århus Kommune

¹ Private arkivalier er f.eks. arkivalier fra privatpersoner, foreninger og virksomheder.

- I en stadsarkivarfunktion kan opbygges en særlig ekspertise vedrørende klargøring af elektronisk baserede dokumenter til aflevering efter retningslinjer fra Statens Arkiver. Det er vigtigt, at de elektroniske dokumenter bevares i et format, som er langtidsholdbart, f.eks. i et tif-format
- En vigtig del af 'brandingen' af Århus er viden, puls og rødder. Århus har en lang og spændende historie, som arkivarfunktionen kan bidrage til at kvalificere og udbygge

Stadsarkivar

Arbejdsgruppen anbefaler scenarie 2, stadsarkivarfunktionen, i form af en selvstændig, kommunal afdeling under Borgerservice og Biblioteker. Vurderingen er, at der vil være store synergimuligheder i forhold til et samspil i arbejdet med formidling og tilgængeliggørelse af de private, ikke-bevaringspligtige arkivalier og de bevaringspligtige kommunale arkivalier. Dette giver et samlet overblik og en mulighed for f.eks. at få stillet begge typer arkivalier til rådighed på en systematiseret og lettilgængelig måde, f.eks. i en emneinddelt database, til glæde for borgere og forskere. Et stærkt fælles stadsarkiv vil kunne blive en drivkraft i koordineringen og udviklingen af det lokalhistoriske arbejde i Århus og vil generelt fremme interessen for Århus' historie, således som tilfældet også er i eksempelvis Vejle og Aalborg. Ved at etablere et kommunalt § 7-arkiv som foreslået kan der opbygges den fornødne ekspertise til at klargøre og aflevere elektroniske arkivalier. Dette vil være billigere end at lade en ekstern part forestå denne proces. Endvidere spares de afleveringsafgifter m.v., der vil være ved at aflevere elektroniske arkivalier til Statens Arkiver, når afleveringen kan ske til kommunens eget arkiv.

Der bør indledes drøftelser med Erhvervsarkivet, subsidiært gennemføres en udbuds-forretning vedrørende magasinleje for at sikre en økonomisk forsvarlig løsning på langtidsopbevaringen.

Tilknytning til kommunal forvaltning

Arbejdsgruppen anbefaler, at der vælges en løsning, hvor aktiviteten forankres i den kommunale forvaltning. Da en selvejende institution med selvstændig bestyrelse er uden for kommunens instruktionsbeføjelse, er det arbejdsgruppens vurdering, at en sådan konstruktion vil kunne betyde utilstrækkelig styring med arkivfunktionen, som jo forudsættes finansieret primært af kommunale midler. Desuden lægges der vægt på, at der vil være stordriftsfordele ved at lade den kommunale administration varetage administrative driftsopgaver som budgetlægning, lønregnskaber mv. Der er enighed om denne anbefaling.

Hjemmesider på internettet

Arbejdsgruppen anbefaler, at det bliver en del af stadsarkivarfunktionens opgave at indhøste relevante hjemmesider på en systematisk måde. Det er navnlig indhøstning af Århus-relaterede hjemmesider, der er relevant.

Indledning

Ved et kommissorium af 15. februar 2007 blev det besluttet at nedsætte en ekspertgruppe, som skal komme med forslag til en arkivarfunktion i Århus.

Af kommissoriet fremgår:

Udgangspunktet er, at der i Århus ikke sker aktiv indsamling af privatarkivalier i Århus midtby. De lovpligtige kommunale arkiver varetages af Statens Arkiver ved Erhvervsarkivet, og indsamlingsarbejdet i lokale arkiver dækker kun de tidligere omegnskommuner, ikke midtbyen.

Det er forventningen, at en byarkivarfunktion skal fremme indsamlings- og formidlingsarbejdet på privatarkivområdet under hensyntagen til den decentrale lokalarkivstruktur. Desuden skal byarkivaren koordinere arbejdet i Byhistorisk Fond og Byhistorisk Udvalg.

Arbejdsgruppen skal:

- 1) beskrive afgrænsningen i indsamlingsområde og funktion for byarkivar/byarkiv, herunder til de lokalhistoriske arkiver, museerne og andre relevante institutioner i Århus. Der blev i 2002 udarbejdet en rapport om Byarkiv/koordineret indsamlingsarbejde. Resultaterne herfra skal indgå i arbejdsgruppens overvejelser.
- 2) vurdere og beskrive behovet for e-arkivering i lyset af den nationale e-arkivering, som foretages af Statsbiblioteket.
- 3) overveje muligheden for sammenlægning af den kommunale arkivfunktion, der er omfattet af arkivloven, med privatarkiv-funktionen, således som det kendes fra en række andre større danske byer.
- 4) specificere fysiske krav og kompetencekrav til byarkiv, herunder komme med forslag til lokalisering og organisatorisk tilhørsforhold.
- 5) udarbejde forslag til økonomi og finansiering

Det forventes at arbejdsgruppen kan afgive rapport med anbefalinger med udgangen af året 2007.

Medlemmer af arbejdsgruppen:

Maiken Hansen, direktør, Bymuseet

Christian R. Jansen, overarkivar, Erhvervsarkivet

Svend-Erik Christiansen, formand for Arkivudvalget

Claus P. Navntoft, Historisk Samfund

Lene Okholm, IT-sikkerhedschef, Borgmesterens afdeling, Århus Kommune

Anders Iversen, ekspeditionssekretær, Kulturforvaltningen

Rolf Hapel, forvaltningschef, Borgerservice og Biblioteker, (formand)

Peter Møller, konsulent, Rådmandssekretariatet, Kultur og Borgerservice (sekretær)

Særlig ekspert:

Niels Brügger, lektor, ph.d., Center for Internetforskning, Aarhus Universitet

Denne rapport er udarbejdet på baggrund af ovennævnte kommissorium. Arbejdsgruppen har afholdt 9 møder. Der har desuden været studieture til Erhvervsarkivet og til Aalborg og Vejle Stadsarkiver, ligesom der har været afholdt møder med private arkivledere og med sekretariatschefen for Byhistorisk Fond.

03

Handwritten label on the top left folder.

Handwritten label on the top right folder.

270

271

10

Handwritten label on the bottom left folder.

Handwritten label on the bottom right folder.

Informational sticker on the right side of the shelf.

Overvejelser om en by- eller stadsarkivarfunktion

Opgaver

En byarkivarfunktion er et arkiv for private arkivalier. En stadsarkivarfunktion er et arkiv for både kommunale og private arkivalier.

En byarkivarfunktion eller en stadsarkivarfunktion kan være en samlende kraft for indsamling og formidling af historiske arkivalier. Funktionen kan koordinere på tværs af:

- arkivalier, hvor der er bevaringspligt i henhold til lovgivningen, og arkivalier, hvor der ikke er bevaringspligt, samt i forhold til arkivalier, der er private og offentlige
- papirmæssig og elektronisk arkivering
- de mange forskellige typer 'hukommelsesinstitutioner' og frivillige og ulønnede indsatser.

Der har i en årrække i praksis været et løst funderet samarbejde mellem arkiver, biblioteker og museer i Århus (ABM-samarbejdet), men meget foregår ukoordineret og ikke altid lige hensigtsmæssigt. Det gør det vanskeligere for brugere og forskere at orientere sig i arkivalier og andet historisk materiale, når de skal søge hos forskellige institutioners arkiver med forskellige regelgrundlag, organiseringer, hjemmesider og fysiske adresser m.v.

På grund af knappe ressourcer og manglede faglig viden anvendes der nogle steder i lokalarkiver baseret på frivillig arbejdskraft uhensigtsmæssige og utidssvarende metoder, f.eks. vedr. IT-systemer til understøttelse. Andre har flere ressourcer og er i stand til at anvende mere moderne redskaber og værktøjer. De professionelle arkiver og 'hukommelsesinstitutioner' har naturligvis bedre muligheder for at arbejde effektivt indenfor deres egne ressourcer. Men uensartetheden i arbejdet og fraværet af en egentlig funktion for privatarkivalier fra midtbyen understreger behovet for en arkivarfunktion til at skabe en god og effektiv sammenhæng og koordinering af arbejdet med indsamling og formidling af kulturarven i form af arkivalier. Desværre må det formodes, at en del af den nyere tids historie i disse år går tabt, fordi Århus ikke - i modsætning til andre større danske byer - har en institution, der har et specifikt ansvar for at indsamle og sikre de private arkivalier fra midtbyen, hvor der ikke som udgangspunkt er bevaringspligt i henhold til lovgivningen. Dette er på trods af, at der findes et stort privat historisk materiale.

En byarkivarfunktion skal:

- lede lokalarkivarbejdet (indsamling, registrering, bevaring og forskning) i midtbyen
- koordinere samarbejdet med de øvrige lokalarkiver i kommunen
- rådgive lokalarkiverne og arkivbrugere
- have ansvar for fællesopgaver
- oprette og drive fælles arkivdatabase/internetportal
- tage initiativ til nye aktiviteter
- være sekretær for arkivudvalget
- varetage kontakten til byens øvrige historiske institutioner

Stadsarkivarfunktionen skal ud over det ovenstående også:

- sikre opbevaring af kommunale arkivalier
- tilgængeliggøre kommunale arkivalier
- rådgive om og koordinere arkiveringsarbejdet i forvaltningerne
- stille krav til og hjælpe vedrørende arkiveringsformater
- have kontakten til Statens Arkiver
- deltage i relevante fora og netværk, eksempelvis KL's arkivnetværk

Kulturarvens betydning

Kulturarven er vigtig i forhold til borgernes mulighed for identitetsdannelse, forståelse af egne og samfundets forudsætninger og for at kunne se nærmere på beslutninger og processer for eksempel i den private sektor såvel som i demokratiske fora som byråd og bestyrelser. Indsamling, bevaring og formidling af kulturarven sker både gennem lovbefæstede institutioner som museer, arkiver og biblioteker og gennem frivilligt betonedede indsatser som f.eks. foreninger og netværk, hvor frivillige arbejder ulønnede for at bevare vigtigt historisk materiale for eftertiden. Såvel de etablerede institutioner som foreninger og løse netværk er en del af den 'fælles hukommelse'.

Alt det arbejde, der udføres, er en del af den samlede indsats for at bevare kulturarven, uanset om det er genstande, papirer, bøger, musik, film eller internetbaserede informationer, der indsamles, registreres og formidles. Både for alment interesserede brugere og for forskere er det afgørende, at der sikres en let og uhindret adgang til kulturarven uanset hvilke formelle regler og organiseringsformer, der findes på området. Derfor bør der ikke i forbindelse med samarbejde tænkes for snævert i forhold til, om der er tale om arkiver, museer eller biblioteker, om området er lovreguleret eller ej, om det er frivillig arbejdskraft eller ej. Det frivillige arkivarbejde er grundlag for en væsentlig del af det materiale, der stilles til rådighed for borgere og for forskere. Der er en særlig opgave i at bevare den arkivalske del af kulturarven for Århus Kommune.

I Danmark har offentlige myndigheder efter arkivloven pligt til at opbevare eller aflevere historisk arkivmateriale². En tilsvarende forpligtelse gælder ikke private erhvervsvirksomheder, organisationer, foreninger, institutioner eller enkeltpersoner. Der er dog visse undtagelser, f.eks. private virksomheders pligt til i en kortere periode at opbevare bilag, der er omfattet af bogføringslovgivningen. Der er også lovgivning for museers og bibliotekers aktiviteter.

De private arkivalier er ikke i samme omfang som de statslige og kommunale arkivalier omfattet af en bevaringspligt i henhold til lovgivningen. Det er derfor i vid udstrækning et område, hvor det er borgernes frivillige indsats og kommunens støtte, der er afgørende for, om private arkivalier bevares for eftertiden. Der sker således en indsamling og registrering af mange arkivalier, som det ganske vist ofte ikke er lovpligtigt at bevare, men som tjener en vigtig funktion i bevarelsen af tekster og billeder, der kan belyse et lokalsamfunds historie. I lokalarkiverne ydes der en enestående indsats af frivillige.

Der er flere formål med at bevare historisk materiale for eftertiden:

Identitet

Det har stor betydning for menneskers og lokalsamfunds identitetsfølelse at kende fortiden og føle sig som en del af en sammenhæng. Det viser sig blandt andet ved den store interesse, der er for at deltage i frivilligt lokalhistorisk arbejde og for slægtsforskning, men også ved, at efterkommere af danske udvandrere ofte søger tilbage til de danske rødder og til det lokalsamfund, familien kommer fra.

Forskning

Menneskers og samfunds efterladenskaber i form af dels artefakter som tøj, møbler, våben og husgeråd, dels informationsbærende medier som bøger, protokoller og fotos er kilder til vores viden og giver indsigt i livsvilkår i tidligere historiske epoker. Forskning i historien har et vigtigt politisk og

² Det fremgår af arkivlovens kap. 2 bl.a., at de offentlige arkiver har til formål at sikre bevaringen af arkivalier, der har historisk værdi eller tjener til dokumentation af forhold af væsentlig administrativ eller retlig betydning for borgere og myndigheder (det skønnes, at mindst 85-90 % af arkivmaterialet kasseres). Det fremgår af arkivlovens § 44, at offentlige arkiver kan indsamle, modtage og bevare private arkivalier, som hidrører fra enkeltpersoner, foreninger, organisationer m.v., herunder arkivalier af den art, der er omfattet af lov om behandling af personoplysninger.

samfundsmæssigt sigte, der skaber en forståelse for samfundets udvikling: hvordan er vi nået hertil? Forskningen er grundlag for videnskabelig debat, der har indflydelse på de valg, som politikere, meningsdannere eller almindelige borgere træffer. Uden en historisk forskningstradition kan samfundet ende med at styres af traditioner og forestillinger frem for dokumenterbar viden om fortiden.

Branding

En del af branding af Århus Kommune er at vise omverdenen, at Århus er en gammel by, der går tilbage til tidlig vikingetid (viden, puls og rødder). De første bosættelser i området kan dateres tilbage til det tidlige 700-tal. Også den senere historiske udvikling byder på elementer, der har tiltrækningskraft på turister og på personer, der ønsker at bosætte sig i Århus. Ældre, velbevarede bygninger i bykernen giver en særegen stemning og er med til at tegne den historie, der giver byen sjæl og liv.

Dokumentation

For så vidt angår administrativ sagsbehandling og beslutninger i offentlige institutioner, er der et krav om at kunne dokumentere, hvad der er sket tidligere. Derfor er der bestemmelser for bevaring i henhold til lovgivningen for arkivalier fra offentlige institutioner.

Demokrati

Betingelsen for at kunne forstå og agere i sin samtid og for at kunne indrette sig på fremtiden er at kende fortiden. Ofte er der sammenhæng i begivenheder og menneskers og samfunds udvikling, som det er vigtigt som reflekterende menneske at forstå. Gennem adgang til historiske kilder og arkivalier for borgere og medier kan forfalskning af historie, embedsmisbrug og løgne afsløres.

Formidling

Ligesom det er af afgørende betydning, at den viden, der akkumuleres i lokalsamfundet, bevares for eftertiden i form af ordnede arkivalier, er det også af stor betydning, at disse arkivalier gøres tilgængelige og aktivt formidles. Der er mange lokalhistorisk interesserede århusianere, både forskere og borgere, som benytter de eksisterende arkivalier i de lokalhistoriske arkiver, og der rettes ofte henvendelse om indsigt fra andre landsdele og fra udlandet.

Et oprindeligt og stadig meget vigtigt element i formidlingen er adgang til de fysiske arkivalier. Den sker typisk gennem brug på læsesale med et passende antal siddepladser. Af hensyn til bevaringssikkerheden kan borgere og forskere ikke tage arkivalier med hjem, men må benytte dem på stedet. Læsesale med et hensigtsmæssigt arbejdsmiljø er en nødvendig del af en by- eller stadsarkivarfunktion.

Et andet vigtigt formidlingselement er de søgeværktøjer, som stilles til rådighed for brugerne. Hvor sådanne søgeværktøjer tidligere var papirbaserede i form af registraturer, protokoller, kataloger og indekser, arbejdes der nu i elektroniske systemer. F.eks. arbejdes der i lokalhistoriske arkiver med et computerbaseret registreringssystem, Arkibas, der dog endnu ikke er tilgængelig på nettet, selv om en online-udgave er under forberedelse. Nogle af lokalarkivernes inddaterede oplysninger kan dog ses via www.danpa.dk, men denne database opdateres ikke løbende, og de nyeste data deri er ca. 4 år gamle. Foruden lokalarkiverne har også Statens Arkiver og andre institutioner med arkivalier fra privatarkivområdet bidraget til danpa. På tværs af

kulturinstitutioner (arkiv, bibliotek og museum - dvs. i et ABM-samarbejde) er der også gjort formidlingsforsøg, f.eks. er der i Nordjylland etableret en database over lokalhistoriske arkivalier, herunder fotografier (www.NOKS.dk). Statens Arkiver har etableret en række internetbaserede søgemuligheder til Århus-arkiver og offentlige samlinger samt til forskellige kilder. Århus Kommunes Biblioteker har etableret 'udstillinger' på nettet og databaser over lokalhistoriske fotos og giver på sin hjemmeside adgang til Århus Leksikon og en række andre lokalhistoriske og slægthistoriske temaer og digitaliserede kilder.

Ved at skabe internetbaseret adgang til lokalhistoriske arkivalier, systematiseret efter relevante emner og åbnet for søgemaskiner, bliver det langt lettere for interesserede via søgeværktøjer som f.eks. Google at orientere sig i den samlede viden.

I nogle kommuner, f.eks. Aalborg, har man på stadsarkivet ansat en formidlingsarkivar. Det er en person, hvis hovedopgave er at formidle viden fra arkivet til omverdenen. Det er vigtigt, at arkivernes tilbud formidles, så mulighederne fremstår klart i borgernes bevidsthed. Formidlingen kan også manifestere sig i foredrag, udstillinger og multimedieproduktioner.

I den nuværende kun delvis koordinerede struktur for formidling af kulturarven i Århus har forskere og borgere imidlertid ikke optimal adgang til den viden, der findes i arkivalierne. Dette gælder både i forhold til de fysiske arkivalier og til det digitaliserede materiale. Koordinering mellem lokalhistoriske arkiver og mere professionelle aktører, en mere systematisk formidling og en øget anvendelse af de teknologiske muligheder er både oplagt og nødvendig.

E-arkivering og web-arkivering

Det er nødvendigt at skelne mellem e-arkivering og webarkivering. E-arkivering er arkivering af digitalt materiale, som ikke har ligget på internettet (oftest filer internt brugt i virksomheder, forvaltning, o. lign.), typisk i form af statiske enkeltfiler. Webarkivering er derimod arkivering af digitalt materiale, som har været publiceret på internettet, oftest i form af hele websites, og oftest dynamisk materiale.

Amerikanske undersøgelser viser, at 40 % af materialet på internettet er væk, inden der er gået 1 år, mens andre 40 % er blevet ændret. Vi kan således i dag kun forvente at finde 20 % af det materiale, der var på internettet for et år siden. Internettet er med andre ord en historisk kilde, som vi ikke kan regne med at hente frem, hvis vi på et senere tidspunkt vil bruge det som dokument i historieskrivningen. Det kræver en løbende proaktiv indsats for at kunne anvendes. I lokalhistorisk sammenhæng betyder det, at størstedelen af de første 10 år af Århus' historie på internettet må formodes at være forsvundet³.

Folketinget vedtog i 2004 en ny pligtafleveringslov der fastslår, at internettet er en bevaringsværdig del af kulturarven og af national interesse. Den konkrete indsamling og bevaring af den danske del af internettet foretages af Statsbiblioteket og Det Kongelige Bibliotek i fællesskab under navnet netarkivet.dk. Den danske del af internettet afgrænses ud fra to kriterier:

- materiale, som offentliggøres fra internet-domæner og lignende, der særligt er tildelt Danmark (f.eks. .dk),
- materiale som offentliggøres fra andre internet-domæner og lignende og er rettet mod et publikum i Danmark (f.eks. .com, .nu, .net, osv.).

³ Det skal dog bemærkes, at en stor del af materialet på kommunens hjemmeside også findes i sagsbaser og lignende i kommunen og vil bevaret herfra, såfremt det drejer sig om bevaringsværdigt materiale. Desuden høster den amerikanske hjemmeside archive.org enkelte århusianske hjemmesider i et beskåret format. Man kan f.eks. se Århus Kommunes Bibliotekers hjemmesider tilbage til 1998.

På denne måde sikres en meget væsentlig del af internetkilderne på nationalt niveau.

Set fra en lokalhistorisk vinkel er det nationale internetarkivs begrænsning, at det ikke er fintmasket nok til at dække behovet fra det lokale niveau.

Lovgivningen betragter internettet som en vigtig del af kulturarven på nationalt plan. Det er naturligt, at det også betragtes som en særdeles vigtig historisk kilde på lokalt plan. Derfor bør det tilstræbes at sikre så meget af den lokale internetaktivitet som muligt for at undgå et stadig større hul i det kildemateriale, fremtidens lokalhistorikere skal have til rådighed.

Organisering af arkivarbejde i Århus

Den overordnede koordineringsopgave vedrørende de kommunale arkivalier hører under Borgmesterens Afdeling, mens ansvar for de private arkivalier ligger i Magistratsafdelingen for Kultur og Borgerservice. Der findes et administrativt tværmagistratsligt arkivudvalg med Borgmesterens afdeling på formandsposten, der koordinerer arbejdet i forhold til de arkiveringsansvarlige i magistratsafdelingerne.

Opgaven med de lovpligtige kommunale arkiver varetages dels af arkiveringsansvarlige i de enkelte magistratsafdelinger, dels ifølge aftale med kommunen af Erhvervsarkivet, der er en statslig institution.

Borgmesterafdelingen har til magistratsafdelingerne i Århus Kommune udstedt en instruktion om bevaring og kassation i kommunens arkiver. Denne instruktion har baggrund i arkivloven.

I Århus er arbejdet med de kommunale arkivalier og de private arkivalier altså adskilt, mens det i de fleste andre større, danske kommuner er samlet i en funktion i kommunen: et stadsarkiv.

En række institutioner beskæftiger sig med kulturarven i bred forstand. I de fleste indgår arbejdet med arkivalier i større eller mindre omfang. De vigtigste er:

Lokalarkiver

I Århus Kommune er der 22 lokalarkiver, som typisk hver især dækker en af de gamle oplands- og omegnskommuner fra før 1970, og de går under navnene: lokalarkiv, lokalhistorisk arkiv, egnarkiv og lokalhistorisk samling under Århus Kommunes Biblioteker. 14 af arkiverne er beliggende i forbindelse med et bibliotek, de øvrige 8 ligger på skoler (2), sognegårde (1), lokalcenter (1) og i forbindelse med anden kommunal bygning (4). Arkiver drives af støttegrupper, lokalhistoriske foreninger eller blot lokale arbejdsgrupper. Arkiverne er organiseret i Foreningen Lokalarkiverne i Århus Kommune og bestyrelsen herfor, Arkivudvalget, er overordnet koordinerende for lokalarkiverne. Der ydes i 2007 et årligt kommunalt tilskud på 490.000 kr. til arkivernes arbejde, heraf er 362.000 kr. lønmidler, mens 128.000 kr. er til diverse drift. Langt den største indsats ydes af ulønnede frivillige.

Erhvervsarkivet

Erhvervsarkivet er en statslig institution med en national forpligtelse vedrørende erhvervsarkivalier.

Erhvervsarkivet har som led i sine forpligtigelser indsamlet materiale fra århusianske erhvervsvirksomheder og -organisationer og også fra foreninger, institutioner og privatpersoner i byen. Som indlænssted for Statens Arkiver er

det her muligt at benytte materiale fra f.eks. retsmyndigheder, politi, toldmyndigheder og sygehuse i Århus.

Århus Kommune har en aftale med Erhvervsarkivet, som betyder, at Erhvervsarkivet mod betaling opbevarer og fører tilsyn med kommunens bevaringspligtige arkivalier. Denne aftale har været gældende siden 1962. Der betales ca. 700.000 kr. årligt for denne ydelse.

Bymuseet

Museet er et statsanerkendt kulturhistorisk museum, der indsamler, registrerer, bevarer, forsker og formidler den materielle kulturarv - både genstande og kulturmiljøer - fra de første spor af mennesker og frem til i dag. Det geografiske arbejdsområde omfatter hele Århus Kommune.

Museet er en selvejende institution med kommunalt og statsligt tilskud.

Biblioteker

Bibliotekerne formidler lokalhistorie gennem en række forskellige medier, såvel netbaserede som trykte, om Århus by og kommunen i øvrigt. Fremstillinger, årsskrifter, jubilæumsudgivelser, afhandlinger, beretninger, særudgivelser, småtryk, aviser o.s.v. Alt sammen er mangfoldiggjort; nogle gange i meget små oplag, som i praksis betyder, at det nærmest er unikt. Gennem fremstilling af lokalbibliografiske søgebaser tilgængeliggøres samlingens indhold af trykte informationer. Lokalhistorisk Samling på hovedbiblioteket er en del af forvaltningen for Borgerservice og Biblioteker.

Byhistorisk Fond og Byhistorisk Udvalg

Byhistorisk Fond er en fond, hvis formål ifølge vedtægterne er at fremme kendskabet til Århus By og dens omegns historie ved forskningsarbejde, publikationer, udstillinger og andre midler, som måtte findes tjenlig til formålet. Fonden har en halvtidsansat sekretariatschef, der står for publikationsvirksomheden. Der ydes et kommunalt tilskud på 158.600 kr. årligt til denne aktivitet.

Århus Byhistoriske Udvalg er et underudvalg under Byhistorisk Fond. Udvalget har repræsentanter for foreninger, institutioner og enkeltpersoner med tilknytning til Århus Bys lokalhistorie. Udvalget er rådgivende, og deltagerne er ulønnede frivillige.

Andet

Herudover kan eksempelvis nævnes Statsbiblioteket, Kvindemuseet, Den Gamle By og Moesgaard Museum, der alle i større eller mindre grad har en lokal dimension, men hvor hovedopgaven og perspektivet er nationalt.

Arkivering i andre større byer

I andre større, danske byer findes der stadsarkiver (kommunale arkivalier + private arkivalier), hvor byens kommunale arkivalier og private arkivalier er integreret i et fælles arkiv. Det gælder blandt andet i Aalborg, Odense, Vejle, Kolding, Esbjerg, København og Frederiksberg Kommuner. I disse kommuner er der således afsat ganske betragtelige beløb til drift af en by- eller stadsarkivfunktion. Ved at etablere by- eller stadsarkiver får kommunerne den professionelle historiske vinkel på arkivarbejdet og får samtidig skræddersyet det historiske arkiv til netop den kommune, det drejer sig om. Ved at etablere et stadsarkiv overholdes de formelle regler i arkivloven m.v. samtidig med, at man får bedre mulighed for at koordinere indsamling og benyttelse af områdets offentlige og private arkivalier.

I Århus varetages opgaven vedrørende de kommunale arkiver af Erhvervsarkivet i samarbejde med de kommunale forvaltninger, mens der ikke er noget egentligt midtbyarkiv for private arkivalier.

Nedenfor er angivet udgifterne til arkiver pr. indbygger pr. år i sammenlignelige byer.

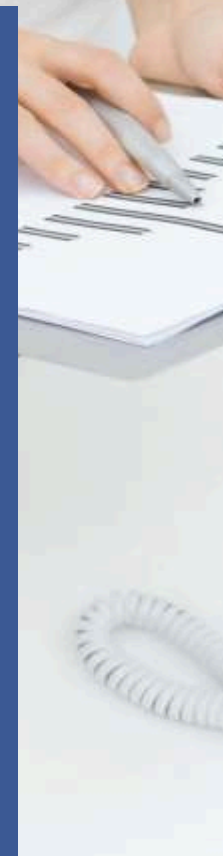
Arkiver i 2007	Helsingør *)	Næstved ***)	Randers **)	Odense	København
By- eller stadsarkiv	Byarkiv	Byarkiv	Byarkiv	Stadsarkiv	Stadsarkiv
Driftsbudget i kr.			820.700	2.200.000	6.500.000
Personale	1 arkivleder 2 yderligere ansatte	1 arkivleder 2 arkivarer 1 HK'er	1 arkivar 1 assistent 2 assistenter i flexjob	5 arkivarer 1 sekretær 2 i flexjob (10 frivillige)	1 stadsarkivar 7 arkivarer 4 HK'ere 3 bibliotekarer 1 registrator 2 konserveringsteknikere / bogbindere 2 chauffører / magasinmedarbejdere
Antal ansatte i alt ****)	3	4	4	8	20
Gns. åbningstid pr. uge, timer	12,0	23,0	8,0	19,0	34,0
Indbyggere	61.012	80.133	92.984	186.745	503.699
Driftsbudget pr. indbygger i kr.	-	-	9	12	13

*) Der kan ikke opgøres et driftsbudget, da arkivet indgår i den samlede museumsdrift i Helsingør

**) Randers Lokalhistoriske Arkiv og Randers Kommunes Arkiv. Eksklusive lokaleudgifter. Kun åbningstid for det Lokalhistoriske Arkiv

***) Næstvedegnens Lokalhistorisk Arkiv og Næstved Kommunes Arkiv. Der er ikke oplyst et budget; kun åbningstid for det Lokalhistoriske Arkiv

****) Der foreligger kun sparsomme oplysninger om timetal

Frederiksberg	Silkeborg	Aalborg	Kolding	Esbjerg og Ribe	Vejle
Stadsarkiv	Stadsarkiv	Stadsarkiv	Stadsarkiv	Stadsarkiv	Stadsarkiv
1.900.000	1.853.000	5.547.000	2.500.000	3.635.800	5.400.000
1 stadsarkivar (AC) 1 IT-arkivar (AC) 1 administrativ arkivar (AC) 1 arkivbetjent (BA) 1 arkivmedhjælper (HK)	1 arkivleder 2 arkivarer 1 arkivassistent (HK'er) 1 bibliotekar / billedregistrator	1 stadsarkivar 4 arkivarer 1 fotograf 1 billedassistent 1 overassistent 2 arkivassistenter 1 arkivsekretær 1 læsesalssekretær 5 midlertidigt ansatte	1 stadsarkivar 1 arkivar 1 sekretær 1 bibliotekar	5 AC'ere 11 HK'ere 2 fotografer 2 midlertidigt ansatte	6 arkivarer 2 HK'ere 5 i flexjob 10 i aktiverings-Ordninger
5	5	17	4	20	23
20,0	22,0	35,3	18,0	40,0	26,0
92.234	86.540	194.149	87.183	114.148	104.101
21	21	29	29	32	52

Som det fremgår spænder udgiftsniveaueet ganske vidt fra 9 kr. pr. indbygger i Randers til 52 kr. pr indbygger i Vejle. Der indgår typisk ikke evt. driftsudgifter og udgifter til lejemaal for decentrale lokalarkiver med frivillig arbejdskraft i opgørelserne.

Typer af arkivalier

Offentlige arkivalier

Efter arkivloven pålægges de offentlige myndigheder at sikre bevaringen af de arkivalier, der har historisk værdi eller tjener til dokumentation af forhold, der har væsentlig retlig eller administrativ betydning for borgere og myndigheder. Derudover kan ikke-bevaringsværdige arkivalier kasseres.

Private arkivalier

For en stor del af de private arkivalier vil der ikke efter lovgivningen være bevaringspligt. Ud fra et historisk synspunkt kan der imidlertid være stor værdi ved sådanne arkivalier. Det er primært sådanne arkivalier, som lokalarkiverne indsamler, registrerer og bevarer til gavn for offentligheden. Der kan også være tale om historisk samtidsdokumentation bestående af fotografier, dokumenter, interview på bånd, videooptagelser, småtryk, pjecer, avisudklip, kort, plakater, tegninger, der typisk indsamles og opbevares af lokalarkiverne.

Personlige arkiver

Det kan være privatproducerede arkiver fra enkeltpersoner eller familier i form af erindringer, attester/beviser, breve/korrespondance, skudsmål-bøger, regnskabsbøger, skolepapirer, næringsbreve og soldaterpapirer.

Foreningsarkiver

Sådanne arkiver fra lokale foreninger eller afdelinger i form af vedtægter, forhandlingsprotokoller, medlemslister, regnskabsmateriale og andet om deres aktiviteter indsamles typisk af lokalarkiverne. Eksempler er sportsforeninger, politiske foreninger, landboforeninger, handelsstandsforeninger, fællesråd, grundejerforeninger, spejderforeninger og andelsforeninger.

Institutionsarkivalier

I det omfang sådanne arkiver ikke har stor interesse ud over lokalområdet indsamles de af lokalarkiver. De findes i form af arkiver på skoler, børneinstitutioner, plejehjem, ungdomshjem, sociale institutioner og lignende, som ikke er omfattet af lovgivningen.

Erhvervsarkivalier

Erhvervsarkivet indsamler ud over de konkrete virksomhedsarkivalier også en del private arkivalier. Lokalorienterede erhvervsarkivalier, som ikke har et omfang og en betydning, som gør arkivalierne værdifulde ud over lokalområdet, indsamles dog ikke af Erhvervsarkivet, men af lokalarkiverne.

Internetbaserede arkivalier

I forhold til traditionelle arkivalier betyder internettet dels en kontinuitet, dels fremkomsten af nye materialetyper og brugsformer. De typer af private arkivalier, der har været en del af lokalarkivernes indsamlingsområde, findes fortsat, men de forekommer nu også i nye former på internettet.

Det kan for eksempel være følgende materialetyper:

Privatproducerede arkiver fra enkeltpersoner/familier i form af individuelle hjemmesider, blogs og familiers hjemmesider.

Forenings-, institutions- og erhvervsarkivalier i form af websites, der vidner om en del af foreningens, institutionens eller virksomhedens liv og virke i form af afholdte/kommende aktiviteter, nyheder, mødereferater, informationsmateriale, dialog og interaktion med medlemmer, interessenter, brugere og kunder.

Tværgående lokale arkivalier, hvor fotografier, videooptagelser, samtidsdokumentation, småtryk, pjecer, kort, plakater og tegninger antager nye former. Det kan være fotos på billedwebsites som www.flickr.com og videoclip på websides som www.youtube.com, 'webwalk' i Århus by, i form af en interaktiv, tredimensionel byvandring som byen ser ud i dag (f.eks. www.webwalk.dk), helikopteroverflyvning med vejføring af motorvejen ved Søften/Lisbjerg på Vejdirektoratets website osv. Hertil kan desuden lægges en lang række sagsspecifikke websites, for eksempel websites i forbindelse med diskussioner af havneudvidelsen (f.eks. www.havnespil.dk, www.multimediehuset.dk), af lokalområder (f.eks. www.vision8270.dk) med flere.

Denne type internetkilder er også relevante som forklaringsfaktor til brug for analyser af samfundslivet uden for internettet, for eksempel beskrivelse af ungdomsliv i Århus omkring år 2000, en sportsklubs, institutions eller mindre virksomheds rolle i lokalsamfundet, livet i en bydel etc.

Disse materialetyper på internettet bruges nu på en meget anderledes måde end deres forgængere uden for internettet. For det første er der ikke kun tale om information i snæver forstand - nogen fortæller noget til nogen - men i lige så høj grad om kommunikation og social interaktion - man kommunikerer og interagerer lige så ofte med 'læserne'. For det andet er nyheder en langt større del af indholdet på stort set alle websites i dag, hvorfor websites generelt opdateres med hurtig frekvens. Og for det tredje var indholdet i mange af ovennævnte typer arkivalier tidligere udelukkende til 'privat' brug, mens denne slags oplysninger nu i langt større omfang gøres offentligt tilgængelige. På personlige hjemmesider og blogs finder man personlige billeder og dagbogslignende optegnelser, ligesom man på forenings-, institutions- og virksomhedswebsites ofte finder mødereferater, debatfora, blogs og lignende.

Tidligere udredningsarbejde

I løbet af 2000 tog Arkivudvalget (bestyrelsen for Foreningen Lokalarkiverne i Århus Kommune) initiativ til en bredere drøftelse af, hvorledes der kunne skabes større synlighed i lokalarkivarbejdet. Det resulterede i en rapport fra 2002 om byarkivar.

Rapporten foreslog, at Byarkivarfunktionen skulle placeres med kontorfaciliteter på Erhvervsarkivet, Vester Allé 12. Arkivet har de nødvendige magasin- og læsesalslokaler. Her opbevares i forvejen en del af det private arkivmateriale fra midtbyen, og Erhvervsarkivet opbevarer desuden de kommunale arkiver fra købstadskommunen og de tidligere forstads- og omegnskommuner.

Byarkivarfunktionen skulle have ansvar for eget driftsbudget og fungere arbejds- og organisationsmæssigt selvstændigt i sin lokalarkivmæssige kommunale tilknytning, men skulle iøvrigt indgå i fagligt og administrativt samarbejde med Erhvervsarkivet. Der skulle optages forhandlinger mellem Århus Kommune og Erhvervsarkivet om de nærmere retningslinier for et udvidet samarbejde.

Rapporten blev forelagt den tidligere rådmand for Skoler og Kultur, men gav ikke anledning til politiske beslutninger.

Rapportens økonomiske overslag medtog ikke huslejudgifter, driftsudgifter til el, vand, varme, rengøring, udgifter til e-arkivering og web-arkivering eller udgifter til magasinleje,

Scenarier for en byarkivar/stadsarkivarfunktion

Foreningen Lokalarkiverne i Århus Kommune vil i alle tre scenarier fortsat være paraplyorganisation for lokalarkiverne, således at lokalarkivernes relativt autonome tilværelse fortsætter. I alle tre scenarier forudsættes Foreningen Lokalarkiverne i Århus Kommune tilknyttet funktionen gennem Arkivudvalget.

1. Byarkivarfunktion som kommunal afdeling under Borgerservice og Biblioteker

Ifølge dette scenarie oprettes en særskilt afdeling med en byarkivar som leder af afdelingen. Lederen vil have reference til Forvaltningschefen for Borgerservice og Biblioteker og vil være direkte underlagt det politiske system og de regler, der gælder for kommunens forvaltninger.

Foreningen Lokalarkiverne i Århus Kommune vil fortsat være paraplyorganisation for lokalarkiverne, således at lokalarkivernes relativt autonome tilværelse fortsætter.

Fordele:

- En byarkivarfunktion kan tilgodese ønsket om et arkiv for private arkivalier i Århus midtby
- En tilknytning til en kommunal forvaltning i stedet for en selvejende institution kan skabe stabil økonomi, og der vil være pæne driftsfordele i form af budget, regnskab, revision, lønudbetalinger og regnskaber, fritagelse for momsregnskab og andre administrative og forvaltningsmæssige fordele
- Der vil være en koordinerende og central kraft til at forbedre arkiveringsarbejdet og tilgængeligheden heraf i hele Århus
- Der kan skabes formidlingsinitiativer og samarbejder med andre aktører

Ulemper:

- Man får ikke fordel af en synergi i form af fælles opbevaring, tilsyn og formidlingsaktiviteter mellem kommunale bevaringspligtige arkivalier og privatarkivalierne
- En kommunal tilknytning skaber en række bindinger til det politisk/administrative system, som indsnævrer råderummet
- En byarkivar kan ikke låne arkivalier fra Statens Arkiver

2. Stadsarkivarfunktion som kommunal afdeling under Borgerservice og Biblioteker

En særskilt afdeling med en stadsarkivar som leder af afdelingen oprettes. Lederen kan have reference til Forvaltningschefen for Borgerservice og Biblioteker og vil være direkte underlagt det politiske system og de regler, der gælder for kommunens forvaltninger. Instruktionsbeføjelsen vedrørende de kommunale arkivalier ligger fortsat i Borgmesterafdelingen. Den nærmere organisatoriske afgrænsning i øvrigt aftales mellem Borgmesterafdelingen og Kultur og Borgerservice. Foreningen Lokalarkiverne i Århus Kommune vil fortsat være paraplyorganisation for lokalarkiverne, således at lokalarkivernes relativt autonome tilværelse fortsætter.

Fordele:

- Vælges en stadsarkivarfunktion, vil også de kommunale arkivalier være omfattet af arkivfunktionen, og der vil kunne skabes synergi i forhold til såvel bevaring, tilsyn og formidling
- En tilknytning til en kommunal forvaltning i stedet for en selvejende institution kan skabe stabil økonomi, og der vil være pæne driftsfordele i form af budget, regnskab, revision, lønudbetalinger og regnskaber, fritagelse for momsregnskab og andre administrative og forvaltningsmæssige fordele
- Større kritisk masse og dermed større driftsstabilitet og udviklingsmuligheder
- Vil kunne håndtere aflevering af e-dokumenter i et relevant format fra ESDH og andre systemer
- Ved etablering af et § 7-arkiv, der omfatter IT-arkivering, vil der kunne opbygges ekspertise med hensyn til IT-arkivering til gavn for de kommunale afdelingers håndtering af systemafleveringer til § 7-arkivet

Ulemper:

- Erhvervsarkivet mister en ressource svarende til den eksisterende aftale mellem Århus Kommune og Erhvervsarkivet
- Kommunen mister Erhvervsarkivets ekspertise og arkivfaciliteter

Opmærksomhedspunkter:

- Århus Kommune vil i givet fald skulle 'hjemkalde' de kommunale arkiver, der p.t. opbevares i Statens Arkiver. Der skal laves ny aftale med Erhvervsarkivet

3. Byarkivarfunktion som en selvejende institution med kommunalt tilskud

Ifølge arkivloven skal kommunale arkivalier enten indleveres til Statens Arkiver eller til et kommunalt arkiv i henhold til arkivlovens § 7. Kommunale arkivalier kan derfor ikke endeligt afleveres til en selvejende institution. Ifølge dette scenarie oprettes der en selvejende institution med kommunalt tilskud vedrørende de private arkivalier. Den selvejende institution vil have egen bestyrelse m.v. i henhold til vedtægterne for den selvejende institution. Den selvejende institution vil være en uafhængig selvstændig enhed, og kommunen vil i første række skulle gøre sin indflydelse gældende ved at opstille forudsætninger/krav i en kontrakt som led i tildeling af tilskud til selvejende institution. Den selvejende institution vil kunne "smelte" sammen med andre selvejende institutioner, som f.eks. Bymuseet. Der er dog p.t. ikke mulighed for at skabe fysisk plads til en byarkivarfunktion på Bymuseet.

Fordele:

- Større autonomi i forhold til det kommunale system
- Ved en organisatorisk "sammensmeltning" på bestyrelsesniveau med Bymuseet vil det strategiske samarbejde styrkes
- Mulighed for fagligt samarbejde

Ulemper:

- Større vanskeligheder med kommunal styring af ressourceanvendelsen og dermed økonomisk risiko
- Ingen administrative støttepunkter i form af budget, regnskab, revision, lønregnskab etc.

Fysisk placering

Fysisk placering af arkivet og af arkivalierne er uafhængig af, hvilket af scenarierne der vælges. Selve arkivet og arkivalierne kan således være placeret f.eks. i kommunalt ejede bygninger eller i lejede lokaler. Det er af afgørende betydning, at der er læsesalsfaciliteter til brug for brugerne af arkivet. Hovedparten af arkivalierne kan placeres uden for byen, men læsesalspladserne samt de mest benyttede arkivalier bør ligge i Århus midtby. Eksempelvis har Statsbiblioteket sammen med Erhvervsarkivet opført et arkivbyggeri - en ren lagerfunktion - i Skejby. Det er en del af tilgængeligheden, at brugerne kan benytte læsesalen på et centralt placeret sted i byen. Der findes ikke så mange ledige lokaler i Århus midtby, der er egnet til at etablere større læsesalsfaciliteter. Men der findes dog flere velegnede lokaliteter, eksempelvis har Erhvervsarkivet fine læsesalsfaciliteter. En anden mulighed er at placere en by- eller stadsarkivarfunktion i det kommende Multimediehus på havnen. Multimediehuset forventes dog først færdigbygget i 2014.

Økonomi

Personale

En arkivfunktion - uanset om det er byarkivar- eller stadsarkivarfunktioner - vil kræve et fagligt uddannet personale (typisk AC'ere, cand. mag i historie). En arkivar som leder, en formidlingsarkivar og en IT-arkivar. Det overvejes i en opbygningsfase at lade formidlings- og IT-arkivarfunktionen varetage af én person. Desuden kontoruddannet personale samt ordningspersonale, der kan være studerende eller jobtilskuds personer.

Arealbehov

Byarkiv

Læsesal og arrangementsrum på 140 m², kontorer (3 x 15 m²) plus plads til løstansatte og projektmedarbejde (2x15 m²) samt ordningsrum 40 m², i alt ca. 255 m² netto eller ca. 357 m² brutto. Hertil kommer foyer, garderobe, frokoststue for projekt- og fastansatte, lager- og teknikrum og toiletter. I alt ca. 650 m² brutto. I den økonomiske beregning tages udgangspunkt i prisen for et midtbylejemål.

Hertil kommer en magasinkapacitet på 1.000 hyldemeter (10 års perspektiv). Arbejdes der med en model med nær- og fjernmagasiner, vil et nærmagasin på 400-500 hyldemeter være tilstrækkelig, men der skal så regnes med udgift til bil.

I biblioteksmæssig sammenhæng kalkuleres med en omregningsfaktor i magasiner, hvor 1 m² svarer til 8 hyldemeter ved standardreoler: 3 m modul i længde, 6 hylde i højde, 22 cm i dybde. Arkiver har behov for lidt dybere reoler. Det betyder, at man skønmæssigt kan sætte omregningsfaktoren til 1 m² = 6 hyldemeter. 1000 hyldemeter svarer til ca. 167 m².

Stadsarkiv

Læsesal og arrangementsrum på 140 m², kontorer (6 x 15 m²) plus plads til løstansatte og projektmedarbejde (4x15 m²) samt ordningsrum 80 m², i alt ca. 370 m² netto eller ca. 518 m² brutto. Hertil kommer foyer, garderobe, frokoststue for projekt- og fastansatte, lager- og teknikrum og toiletter. I alt ca. 800 m² brutto.

Hertil kommer en magasinkapacitet på 6.500 hyldemeter (10 års perspektiv). Arbejdes der med en model med nær- og fjernmagasiner, vil et nærmagasin på 1.000 hyldemeter være tilstrækkelig, men der skal så regnes med udgift til bil.

Andet

Møbler, kopimaskiner, pc'er, skanner. Drift (el, varme, vand, rengøring, telefon, brandalarm, tyverialarm, æsker m.m.)

Byarkivarfunktion, driftsudgifter

Leder, arkivar	600.000
2 akademiske medarbejdere, IT-arkivar, formidlingsarkivar	1.000.000
1 kontomedarbejder	450.000
Ordningsmedarbejdere	250.000
Medarbejderudgifter, pc'er, kontorhold, arkivæsker etc.	350.000
Serverudgifter, IT-hosting,	50.000
Webarkivering, Statsbiblioteket	100.000*
Husleje, 650 m ² á ca. 900 kr.	585.000
Driftsudgifter: el, vand, varme, rengøring, ca. 650 m ² á 500 kr.	325.000
Magasinleje	300.000**
I alt	4.010.000

* Prisen er initialomkostninger inkl. 1. års drift. Herefter falder den årlige drift til 40.000 kr. For nærmere specifikation se bilag 3.

**Prisen er baseret på oplysning fra Erhvervsarkivet. To private aktører for magasinleje vil formentlig kunne tilbyde en billigere magasinplads (ekskl. håndteringsomkostninger), ligesom det formentlig vil være billigere selv at etablere magasinkapacitet i lejet lokale. Merlejebehovet vil være i størrelsesordenen 167 m². Med en pris på husleje og drift (el, vand, varme, rengøring) på 1400 kr. vil det i alt beløbe sig til ca. 234.000 kr.

Det vil være en udgift på godt 13 kr. pr. indbygger i Århus Kommune. Heri er ikke inkluderet udgiften til de decentrale lokalhistoriske arkiver.

Stadsarkivfunktion (§7-arkiv) uden opbevaring af kommunale elektroniske arkivalier kan forvente en accession på 100 hyldemeter som byarkiv samt 300 hyldemeter fra kommunen om året (gennemsnit for årlig aflevering til Erhvervsarkivet de sidste fem år). Tallet er sandsynligvis et minimum, idet der dels er holdt igen i de sidste år på grund af pladsmangel, dels kan forventes øgede kommunale afleveringer, når der oprettes et arkiv i rent kommunalt regi. Hertil kommer, at der skal være magasinkapacitet til de 2.500 hyldemeter kommunale arkivalier, der i dag opbevares på Erhvervsarkivet. Det vil kræve en samlet magasinkapacitet med reoler på 6.500 hyldemeter (1.950.000 kr. Ekskl. moms, Erhvervsarkivets prisoplysning, 10 års perspektiv). Arbejdes der med en model med nær- og fjernmagasiner, vil et nærmagasin på 300 hyldemeter være tilstrækkelig, men der skal så regnes med udgift til bil.

Stadsarkivarfunktion, driftsudgifter

Leder, arkivar	600.000
2 akademiske medarbejdere, IT-arkivar, formidlingsarkivar	1.000.000
2 kontomedarbejdere	900.000
Ordningsmedarbejdere	500.000
Medarbejderudgifter, pc'er, kontorhold, arkivæsker etc.	450.000
Serverudgifter, IT-hosting,	150.000
Web arkivering, Statsbiblioteket	100.000*
Husleje, 800 m ² á ca. 900 kr.	720.000
Driftsudgifter: el, vand, varme, rengøring, ca. 800 m ² á 500 kr.	400.000
Magasinleje	1.000.000**
I alt	5.820.000

* Prisen er initialomkostninger inkl. 1. års drift. Herefter falder den årlige drift til 40.000 kr. For nærmere specifikation, se bilag 3.

** Prisen er baseret på oplysning fra Erhvervsarkivet. Den eksisterende aftale med Århus Kommune om kommunale arkivalier er på 700.000 kr. årligt. Den ekstra magasinleje for byarkiv udgør 300.000 kr. To private aktører for magasinleje vil formentlig kunne tilbyde billigere magasinplads ved udbud (ekskl. håndteringsomkostninger). Etablering af magasinkapacitet i andet lejet lokale vil formentlig ikke være rentabelt. Merlejebehovet vil være i størrelsesordenen 1100 m². Med en pris på husleje og drift (el, vand, varme, rengøring) på 1400 kr. Pr. m² vil det i alt beløbe sig til ca. 1.540.000 kr.

Hvis man fraregner den finansiering, der ligger i kommunes aftale med Erhvervsarkivet, er der en merudgift på godt 20 kr. pr. Indbygger. Heri er ikke inkluderet udgiften til de decentrale lokalhistoriske arkiver.

Etablering af § 7 arkiv i forbindelse med Stadsarkivarfunktion giver udgifter, der umiddelbart ser en del større ud end de udgifter, der ligger i den eksisterende aftale med Erhvervsarkivet. Inden for de senere år er der imidlertid blevet vedtaget en ændring til arkivlovgivningen, der må forventes at give kommunen en hel del ekstraudgifter til elektronisk aflevering af arkivalier. Denne lovgivning er endnu ikke fuldt implementeret. Der er ikke sket statslig kompensation i henhold til DUT-forhandlingerne.

Kommunen må derfor under alle omstændigheder forvente større udgifter til at kunne klargøre elektroniske arkivalier til aflevering til arkivering efter de standarder, Statens Arkiver kræver. Det kræves nemlig, at aflevering sker i et format, hvor det er teknisk muligt at anvende de elektroniske arkivalier, når der er gået f.eks. 20-30 år. Der findes p.t. forskellige elektroniske systemer i kommunen, mens der ikke findes noget program, der automatisk kan gå ind og udvælge og overføre relevante dele af disse arkivalier til elektronisk arkivering i et arkiv efter de standarder, som Staten stiller.

Arbejdsgruppens anbefaling

Stadsarkivar

Arbejdsgruppen anbefaler scenarie 2, stadsarkivarfunktionen, i form af en selvstændig, kommunal afdeling under Borgerservice og Biblioteker. Vurderingen er, at der vil være store synergimuligheder i forhold til et samspil i arbejdet med formidling og tilgængeliggørelse af de private, ikke-bevaringspligtige arkivalier og de bevaringspligtige kommunale arkivalier. Dette giver et samlet overblik og en mulighed for f.eks. til glæde for borgere og forskere at få stillet begge typer arkivalier til rådighed på en systematiseret og lettilgængelig måde, f.eks. i en emneinddelt database. Et stærkt fælles stadsarkiv vil kunne blive en drivkraft i koordineringen og udviklingen af det lokalhistoriske arbejde i Århus og vil generelt fremme interessen for Århus' historie, således som tilfældet også er i eksempelvis Vejle og Aalborg. Ved at etablere et kommunalt § 7- arkiv som foreslået kan der opbygges den fornødne ekspertise til at klargøre og aflevere elektroniske arkivalier. Dette vil være billigere end at lade en ekstern part forestå denne proces. Endvidere spares de afleveringsafgifter m.v., der vil være ved at aflevere elektroniske arkivalier til Statens Arkiver, når afleveringen kan ske til kommunens eget arkiv.

Der bør indledes drøftelser med Erhvervsarkivet, subsidiært gennemføres en udbudsforretning vedrørende magasinleje for at sikre en økonomisk forsvarlig løsning på langtidsopbevaringen.

Tilknytning til kommunal forvaltning

Arbejdsgruppen anbefaler, at der vælges en løsning, hvor aktiviteten forankres i den kommunale forvaltning. Da en selvejende institution med selvstændig bestyrelse er uden for kommunens instruktionsbeføjelse, er det arbejdsgruppens vurdering, at en sådan konstruktion vil kunne betyde utilstrækkelig styring med arkivfunktionen, som jo forudsættes finansieret primært af kommunale midler. Desuden lægges der vægt på, at der vil være stordriftsfordele ved at lade den kommunale administration varetage administrative driftsopgaver som budgetlægning, lønregnskaber mv. Der er enighed om denne anbefaling.

Hjemmesider på internettet

Arbejdsgruppen anbefaler, at det bliver en del af stadsarkivarfunktionens opgave at indhøste relevante hjemmesider på en systematisk måde. Det er navnlig indhøstning af Århus-relaterede hjemmesider, der er relevant.

Byhistorisk Fond og Byhistorisk Udvalg

Arbejdsgruppen anbefaler, at Byhistorisk Fond organisatorisk tilknyttes arkivarfunktionen. Pt. er der ansat 1 halvtids medarbejder. Denne AC-uddannede, særdeles erfarne sekretariatsleder med et meget stort netværk har som primær opgave at publicere værker om Århus By og omegn. Udgivelserne har både økonomisk og i sin publikumsappel generelt været succesrige. Det vurderes derfor hensigtsmæssigt at fortsætte publikationsarbejdet i den nuværende fondsform, ligesom samlokaliseringen med Bymuseet bør fortsætte indtil videre. På sigt vurderes det hensigtsmæssigt, når den pågældende medarbejder vælger at holde op, at nedlægge fonden og at inddrage publikationsvirksomheden som en obligatorisk opgave for arkivarfunktionen.

Arbejdsgruppens anbefaling vedrørende Byhistorisk Udvalg er, at opgaven med indkaldelse, drøftelser og koordinering bør overføres fra Byhistorisk Fond til en arkivarfunktion. Byhistorisk Udvalg bør dog opretholdes.

Bilag

Findes på www.aakb.dk/byarkivar-bilag :

Bilag 1- Kommissorium for arbejdsgruppe om byarkivar/stadsarkivar

Bilag 2 - Rapport fra 2002 om byarkivar

Bilag 3 - Notat om webarkivering i et byarkivmæssigt perspektiv

Bilag 4 - Materiale fra studiebesøg på Aalborg Stadsarkiv

Bilag 5 - Materiale fra studiebesøg på Vejle Stadsarkiv

